

تأسیسات هسته‌ای و بحران بودجه در روسیه

انجمن تولید نیروی صنعتی روسیه در ساختمانی نیمه تمام با فاصله‌ای نیم ساعت از مرکز شهر سن پترزبورگ قرار گرفته و در جلو درب ورودی آن تنها دو نگهبان زن از مراجعان کارت شناسایی مطالبه می‌کنند. این دو، تنها حایل میان جهان خارج و مهندسان و دانشمندانی هستند که در این مرکز به طراحی و تنظیم موضوع حیاتی فرماندهی و کنترل سیستم گسترده تسلیحات هسته‌ای روسیه قرار گرفته‌اند. در ماه فوریه گذشته این دانشمندان دست به اقدامی حیرت‌انگیز زدند که در عصر هسته‌ای بسی سابقه است: پس از هشت ماه پرداخت نشدن حقوق آنها از سوی دولت پلستین دست به اعتصاب زدند. اعتصاب این گروه هشدار دهنده‌ترین خطری است که در زنجیره ناپسامانیهای روسیه دیده شده است و به این معنی است که روسیه ممکن است کنترل خود را بر سلاح‌های هسته‌ای از دست داده باشد.

پس از فروپاشی شوروی مسئله سلاح‌های هسته‌ای روسیه همواره موجب دلمشغولی غرب بوده و داستانهای زیادی درباره آن نوشته شده و فیلم‌های متعددی تهیه شده است ولی با واقعیات فاش شده در زمینه کنترل این تسلیحات ادبیات و سینما، دیگر مجبور به تقلید از وقایع مجازی نیست، بلکه با عین حقیقت روبرو است.

از سال ۱۹۹۱ غرب همواره از این مسئله که پلوتونیوم و اورانیوم غنی شده روسها به دست تروریستها نیفتد وحشت داشت. آنها مدارکی در دست داشتند که مقادیری اندک از این مواد از صنایع

هسته‌ای روسیه به سرقت رفته است و چنانچه فکری عاجل به حال اعمال کنترلهای بیشتر و شدیدتر بر صنایع هسته‌ای روسیه نشود ممکن است برای امنیت جهانی مشکلاتی پیش بیاید. هفته گذشته کارگران یک پایگاه زیر دریایی‌های اتمی روسیه در خاور دور دست به اعتصاب زدند و زیردریاییهای نیمه تمام شارک (کوسه) را که یکی از آنها به نازکی سوخت‌گیری هسته‌ای شده بود به حال خود رها کردند. این دو اعتصاب نشان داد که سیستم فرماندهی و کنترل بر تأسیسات و تسلیحات هسته‌ای روسیه آنچنان قدیمی و فرسوده است که هیچ نوع کارائی در عصر تکنولوژی مدرن را در خود ندارد. نگرانیها درباره بروز هرج و مرج در صنایع حیاتی، روسیه در سال ۱۹۹۵ که کارکنان یک پایگاه پرتاب ماهواره هواشناسی به فضا در نزدیکی آبهای نروژ با دست زدن به اعتصاب از پرتاب آخرین موشک حامل ماهواره هواشناسی خودداری کردند ظاهر شد و انعکاس جهانی یافت. از آن زمان مسئله فرماندهی و کنترل صنایع حیاتی روسیه هم مورد توجه مسکو و هم غرب قرار گرفت و هر دو متوجه شدند که این سیستم کارائی لازم برای حفاظت از این صنایع، به ویژه صنایع هسته‌ای را ندارد.

کلاهکهای آماده شلیک

برای هر پروژه نیروی هسته‌ای، امور فرماندهی، کنترل و مخابرات برای حفاظت از تأسیسات، مواد اولیه، نیروی انسانی و مغزها و سلسله‌اعصاب سیستم اتمینی ویژه دارد. استفاده از کامپیوتر و ماهواره

مدیران این پروژه‌ها را از این که هر کس و هر چیز در زنجیره فعالیتهای فرماندهی صنایع هسته‌ای بر سر جایش است و در هر لحظه به وظایف دقیق خود عمل می‌کند یاری می‌دهد، یا دست کم باید چنین باشد. مدیران پروژه‌های هسته‌ای روسیه اخیراً به طور جسته‌گریخته و در فرصتهای پیش آمده به خبرنگاران گفته‌اند که سیستم‌های اجرایی آنها در فرماندهی و کنترل تأسیسات هسته‌ای چندان قابل اعتماد نیست و نیاز به مدیرانیزه کردن آن پیش از پیش احساس می‌شود. آنها اقرار کرده‌اند که به دلیل در دسترس نبودن منابع مالی، مدیرانیزه کردن این سیستم در حال حاضر غیر عملی است.

پسایان جنگ سرد در زمینه کاستن از اهمیت فوق‌العاده فرماندهی و کنترل تأسیسات هسته‌ای هیچ تأثیری نداشته است. با آنکه بیل کلیتون و بوریس یلتسین در کنفرانس سران کشورهای صنعتی در دنور آمریکا ملاقاتهایی دوستانه با یکدیگر داشتند، ولی موضع هر دو در زمینه انبارها و تأسیسات هسته‌ای بی‌تغییر باقی ماند. هم در ایالات متحده و هم در روسیه کلاهکهای هسته‌ای، درست مانند سالهای جنگ سرد آماده شلیک با یک فرمان هستند. با توجه به این وضعیت، و همچنین وجود نقاط ضعف بسیار در سیستم فرماندهی و کنترل در صنایع تسلیحات هسته‌ای روسیه، کارشناسان خلع سلاح پیشنهاد می‌کنند سیستمی جانشین سیستم هشدار فعلی شود که از دو مرحله با دو رمز متفاوت تشکیل شده باشد تا احتمال وقوع یک حادثه ناخواسته هسته‌ای را به حداقل برساند. تا این لحظه هم آمریکا و

لایزر با برتری بی‌شائبه

در تمام آموزش ۸۰۰ نفره تخصصی آموزش

مدرسه زاهدانی

تلفن: ۸۲-۸۲۸۵

هم روسیه در مقابل این پیشنهاد مقاومت کرده‌اند. یکی از دلایل آنها عدم توانایشان در کنترل اجرای این سیستم در کشورهای یکدیگر است؛ با اینحال بحث آن هنوز کنار گذاشته نشده است. رابرت بلاک ویل تهیه‌کننده یک گزارش برای شورای روابط خارجی آمریکا معتقد است بجران بودجه در روسیه و عدم توانایی این کشور در پرداخت حقوق کارکنان تأسیسات هسته‌ای یک پدیده بی‌سابقه در عصر هسته‌ای است و می‌گوید: «هرگز در گذشته

روسها به دلیل نداشتن امکانات مالی قادر به مدرنیزه کردن سیستم‌های کنترل تأسیسات هسته‌ای خود نیستند.

سرگزیف جانشین رودیووف و وزیر دفاع کتونی روسیه تنها وزیر دفاعی است که سالهای طولانی در نیروهای استراتژیک موشکی روسیه خدمت کرده است و دانشمندان هسته‌ای روس امیدوارند که او با شناختی که از صنایع نظامی هسته‌ای دارد در برنامه‌های خود اولویت را به حل و فصل مشکلات سیستم فرماندهی و کنترل بدهد. میخائیلوف، و ولادیمیر پتوخوف رئیس بخش طراحی سیستم از اهداف می‌کنند که سیستم فرماندهی و کنترل نیاز

به یک بازسازی اساسی دارد ولی تأکید می‌کنند به دلیل در دسترس نبودن منابع مالی این بازسازی در آینده‌ای نزدیک قابل اجرا نیست. آنها در پاسخ به منتقدان غربی بروز هرگونه «تصادف» هسته‌ای را مستفی می‌دانند. میخائیلوف با صراحت می‌گوید: «سیستم فرماندهی و کنترل موشک‌های هسته‌ای به گونه‌ای طراحی شده که نمی‌تواند باعث بروز تصادف‌های هسته‌ای شود. تمهیدات ایمنی که در این سیستم به کار گرفته شده در بعضی موارد از مشابه آن در ایالات متحده پیشرفته‌تر است.»

اما چنین جملاتی جهان خارج را راضی نمی‌کند. منابع متعدد، هم در روسیه و هم در آمریکا، معتقدند که هشدار دانشمندان در مورد وجود ضعف در سیستم فرماندهی و کنترل تسلیحات هسته‌ای روسیه بسیار جدی است. انتظار می‌رود کارشناسان دو کشور در آینده‌ای نزدیک برای یافتن راه‌های ایمن کردن بیشتر این سیستم با یکدیگر ملاقات کنند. میخائیلوف وزیر دفاع روسیه و پتوخوف رئیس بخش طراحی سیستم او تعدادی دیگر از ارتشیان و دانشمندان روسی از سوی لابراتورهای دراپر (یک انستیتو تحقیقاتی در کامبریج ایالت ماساچوست که با وزارت دفاع آمریکا روابط نزدیک دارد) و انستیتو بروکینگر دعوت شده‌اند تا به آمریکا سفر کنند و درباره سیستم‌های فرماندهی و کنترل سلاح‌های هسته‌ای در آینده به بحث و بررسی بپردازند. ناظران احساس چنین ترکیبی از نظامیان و دانشمندان دو کشور را که سالیان طولانی دشمنان انستیتیون‌ها و یکدیگر به شمار می‌رفتند یک کرده‌های تاریخی توصیف می‌کنند.

مأخذ: مجله نیوزویک، ۳۰ ژوئن ۱۹۹۷
برگردان از: سرویس ترجمه «گزارش»

داشت که مشکلاتی را در آزمایشگاه‌های هسته‌ای روسیه بوجود آورد ولی مزایایی را هم با خود داشت و باعث شد که توجه مسکو به اوضاع جلب شود و دولت به سرعت حقوق معوقه کارکنان را پرداخت کند. با این حال سیاستگذاران غربی در واکنشگتن و پایتخت‌های اروپایی می‌گویند اگر اوضاع آن قدر وخیم بوده که دانشمندان را وادار به اعتصاب کرده، درباره سیستمی که آنها خلیق کرده‌اند چه می‌توان

این همه سلاح هسته‌ای در شرایطی چنین بی‌ثبات نگاه داشته نشده است. بلاک ویل درست می‌گوید، اعتصاب ماه فوریه دانشمندان انجمن تولید نیروی روسیه زنگ‌های خطر را در غرب به صدا درآورد. از آن زمان تاکنون مشکلات مالی مسکو وخیم‌تر هم شده است. در ماه ژوئن کارکنان بخش سیستم فرماندهی و کنترل تأسیسات ماهواره‌ای و مرکز تحقیقات هسته‌ای کراسنویارسک ۲۶ که در زمان شوروی سابق شهری بسته بود نیز به دلیل تأخیر در پرداخت حقوق دست به اعتصاب زدند که بلافاصله این اعتصاب به کارکنان تأسیسات ساخت زیردریایی‌های هسته‌ای در کومسومولسک منطقه آمور سرایت کرد.

گردهمائی تاریخی

بدترین حادثه‌ای که ممکن است در چنین شرایطی اتفاق بیفتد شلیک «تصادفی» یک سلاح هسته‌ای بر اثر از کار افتادگی کامل سیستم فرماندهی و کنترل در تأسیسات هسته‌ای روسیه است. چنین سناریویی بحثی داغ را در میان محافل اطلاعاتی غرب بوجود آورده است. در اوائل ماه مه گزارش‌های اطلاعاتی غرب حاکی بود که روسها با توجه به چنین اوضاعی دستورالعمل‌های اولیه «آمادگی پرتاب» را که مدتها بود کنار گذاشته بودند باز دیگر در نیروهای موشکی استراتژیک خود به کار گرفته‌اند که می‌تواند احتمال بروز حادثه‌ای تصادفی و ناخواسته را کاهش دهد.

اما مقامات رسمی آزمایشگاه‌های هسته‌ای انجمن تولید نیرو بروز ضعف در سیستم فرماندهی و کنترل را که آنها طراحی کرده‌اند تکذیب می‌کنند. بوریس میخائیلوف مدیرعامل این انجمن می‌گوید: «من از ژوئیه سال ۱۹۸۰ در اینجا مشغول کار هستم و تاکنون درباره چنین وضعی چیزی شنیده‌ام.» او می‌گوید اعتصاب ماه فوریه انعکاس عمیق اخلاقی

گفت؟ ایگور رودیووف وزیر دفاع وقت روسیه در مقابل خشم فرماندهانش که آنها نیز از عدم دریافت حقوق به جان آمده بودند و ناراضی خود را از اعتصاب دانشمندان هسته‌ای نیز پنهان نمی‌کردند گفت هیچ معلوم نیست روسیه بتواند ایمنی و امنیت تأسیسات هسته‌ای خود را ضمانت کند. ژنرال ایگور